

FRANSIZCA 'DAN TÜRKÇE'YE GEÇMİŞ SÖZCÜKLERİN SES VE ANLAM DEĞİŞİMLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

“Bir dilin sözcük varlığı dilbilgisel biçimler ve sesbirimler gibi düzenli bir şekilde dizgeleşmez. Bu varlığa, her an sınırsız sayıda yeni birimler, anlamlar ve sözcükler eklenebilir.”

(T. Ullmann, 1969:242)

Doç. Dr. İlhami SİĞİRCİ
Kırıkkale Üniversitesi

Abstract

After the Tanzimat period, particularly when the relationship with France was at the top, many French words entered into Turkish. Some of these words were changed, and some gained new meanings. Moreover, the system of sound for the French word was also changed due to the system of sound in Turkish.

The aim of this paper, is both to determine the French words which passed into our language by changing their meanings, and to investigate these changes in terms of sound and signification. Therefore, the signifier and the signified, being two parts of the sign, will be the subject of this analysis. In this respect, the words entering from French into Turkish will be analysed comparatively to spoken Turkish for their semantic restriction, semantic extension and semantic changes. The symbols of the International Phonetical Alphabet will be applied, as they provide opportunity for writing the timbres of vowel and consonants. This will contribute, to a great extend, to display the sound changes clearly. In conclusion, this paper will reveal changes of sound and signification for those words entering into Turkish form French.

1.Genel gözlemler

En ilkel topluluklarda bile yabancı sözcüklerle karşılaşılmayan bir dil veya lehçeye rastlamak oldukça güçtür (Sapir, 1968). Günümüzde ise, küreselleşmeyle birlikte, ulusal holdinglerin ve şirketlerin dünyanın birçok yerine yayılması; turizmin, kitle iletişim araçlarının ve ulaşım olanaklarının artması ve kolaylaşması, bir anlamda dünyanın küçülmesi, dillerin birbirini önemli ölçüde etkilemesine yol açmıştır. Diller arası sözcük alışverişi âdeta kaçınılmaz bir olguya dönüşmüştür. Savaş, göç, işgal, geziler, buluşlar, ekonomi, ticaret, spor, basın yayın, görsel işitsel medya, siyasal ve diplomatik ilişkiler diller arası sözcük geçişlerinin araçları durumundadırlar, başka bir deyişle bu sözcüklerin gelişmesine uygun bir ortam yaratırlar.

Bunun dışında, buluşlar, bilimsel ve teknik ilerlemelerle ortaya çıkan kavramlar, dilin kurallarına göre durmadan yeni sözcükler yaratılmasını zorunlu kılar. Bu buluşları karşılayacak yeni sözcüklerin türetilmemesi ya da bazı nedenlerden dolayı oluşturulmaması veya oluşturulup da anadilin kullanıcıları tarafından kabul görmemesi, yabancı sözcüklerin anadilin sözcük dağarcığına geçmelerini oldukça kolaylaştıran önemli etkenlerdendir. Uzay araştırmalarının hızlı bir biçimde ilerlediği yirminci yüzyılın ikinci yarısında, her ulusun dilinde bunlarla ilgili kavramları karşılayacak birtakım yeni sözcükler ortaya çıkar. Bazı diller bu kavramlara karşılık bulurken, diğerleri de bu kavramları olduğu gibi alıp kullanmışlardır. Türkiye Türkçe'si astronot, kozmonot, gibi sözcükleri yabancı dilde bulunduğu biçimiyle alıp kullanılırken, bazı sözcüklere ise, uydu, (satellite), yörünge (orbitre), mekik (la navette spatiale) gibi karşılıklar türetmeyi başarmıştır. Bu sözcükler gelişen bilim ve teknolojinin dile yansıyan göstergeleridir.

Yabancı sözcüklerin girdiği dilde sesbilimsel, biçimbilimsel ve anlambilimsel açıdan çeşitli sorunları getirdiği görüşü birçok dilbilimcinin uzlaştığı noktalardan biridir.

2. Giriş

Anlam konusu yüzyıllardır değişik kültür ve bilim alanlarının ilgi odağı olmuştur. Bu alanların başında felsefe, mantık, yazınbilim, ruhbilim, göstergebilim ve dilbilim gelmektedir.

Bu alanların her biri, anlam sorununu kendilerine özgü yöntemlerle açıklamaya çalışmışlar, bu da değişik anlambilim yaklaşımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Anlambilim terimi 19. yüzyılın sonlarında “sema” kökenli yunanca “semainô”dan (şu ya da bu anlama gelmek, anlam aktarmak) türer (Guiraud, 1975: 9). İlk anlam tartışmaları daha ziyade felsefeyle ilgili çalışmalarda karşımıza çıkar. Daha sonra anlam, her türlü göstergeye uygulanır. Ama, dilde ortaya çıkan anlamı incelemeyi amaçlayan *anlambilimin* doğuşu daha geç tarihlerde ortaya çıkar. Çağdaş dilbilimde, anlambilim, ancak geleneksel olarak dil incelemeleri içinde yer alan kültürel ve felsefi düşüncelerin dilbilimden ayrılmasıyla gerçek anlamda bugünkü konumuna kavuşur.

Bu aşamada kısaca anlambilimin tanımı ve bugüne kadar geçirdiği evrimi üzerine bir göz atalım. J. Lyons (1983: 360) anlambilimi, “anlamın incelenmesi” biçiminde, M. Arrivé (1986: 614) ise, “anamlı birimlerin, bunların dizimlerdeki ve tümcelerdeki birleşimlerinin dizgeli incelenmesi olarak tanımlar. Bu tanım anlam bilimciler arasında en önemli uzlaşma noktasıdır.

R. Jakobson, N. Troubetzkoy, A. Martinet gibi bazı Avrupalı dilbilimciler çalışmalarında anlama sadece teknik açıdan başvururlar. Başka bir deyişle, dil dizgesinin birimlerinin (sesbirim, biçimbirim, vb.) belirlenmesinde, anlambilim sadece kesin karşıtlıkları ortaya çıkarmada kullanılır. Bu yaklaşım, Amerikalı yapısalcılarda, özellikle Z. S. Harris’de daha da ileri düzeydedir. Bu araştırmacılara göre, dil birimlerin sınıflandırılması ve belirlenmesi, bütüncenin biçimsel yöntemlerle çözümlenmesiyle, anlama başvurmaya gerek kalmadan belirlenebilir.

Bunun dışında, Genel Dilbilgisinin ortaya çıkışındaki temel görüşler anlama gerekli olan önemin verilmemesiyle nitelenir (Dubois, 1994: 418-423). Böylelikle anlam, genellikle dilin yeterince bilinmeyen yönlerini açıklamak için kullanılır duruma gelir. Öte yandan, dilbilim üzerine yayınlanan birçok araştırmada da, anlabilime ya çok az yer verilir, ya da hiç yer verilmez. Zira, anlam sorunu denilen sorun, mantık, ruhbilim, belki insanbilim ve toplumbilim gibi öteki bilim dallarını da eşit derecede ilgilendirir (Lyons, 1970: 359-367) özellikle felsefe konularının doğal olarak içinde yer alır.

Burada üzerinde durulacak konu dilbilimsel anlambilimdir. P. Guiraud’ya (1975: 13) göre “dilbilimsel anlambilimin” başlıca konusu

sözcüklerin anlamlarının araştırılmasıdır. Bu terimle doğal dildeki anlamın incelenmesi ve anlamın dilbilimsel yöntemlerle incelenmesi anlatılmaktadır. Sözcük anlamının incelenmesinde çok çeşitli kavramlar kullanılmaktadır. Bunlar arasında gönderim ve işlem, edimsel ve betimlemeli anlam, düzenlam ve yananlam, gösterge ve simge, kaplam ve işlem, duysal ve anlaksal anlam, sezdirim ve içerme, vb sayılabilir.

Sözcük anlamının anlaşılmasında katkısı olan yöntemlerden biri de “bileşen çözümlemeleri” olarak adlandırılan yöntemdir. Bu yöntemde, sözcüklerin sınırlı sayıda bileşene ayrılabilceği görüşünden hareket edilerek sözcüklerin anlamlarının belirlenmesi amaçlanır. Sözcüğün anlamının araştırılmasının dışında, anlambilimin bir başka inceleme alanı da tümcenin anlamının detaylı bir biçimde belirlenmesidir. Ogden ve Richard’tan bu yana olan süreçte değişik anlam kuramları ortaya çıkmıştır: Biçimsel anlambilim, durum anlambilimi ve söylem anlambilimi. Hangi tür yaklaşım olursa olsun, bir anlam kuramının yeterli olabilmesi için üç koşulu içermesi gerekir (Kempson: 1980: 4): ilk olarak, anlambilim herhangi bir dildeki sözcük ve tümce anlamının niteliğini belirlemeli ve bunlar arasındaki ilişkiyi betimlemelidir. İkinci olarak, dilde oluşan anlam belirsizliklerine bir açıklama getirebilmelidir. Son olarak da bir dilin sözcük ve tümceleri arasındaki ilişkileri ortaya koyup yorumlayabilmelidir.

Anlambilimin evrimini kısaca özetledikten sonra, çalışmamamızın ana konusunu oluşturan çerçeveyi çizmeye çalışalım. Bu araştırmada amaç, dilimize geçmiş, anlam ve ses değişimine uğramış sözcükler saptanarak, bu değişimleri ses ve anlam açısından inceleyeceğiz. Dolayısıyla da, göstergenin iki ögesi olan gösteren ve gösterilendeki değişimleri araştıracağız. Bu bağlamda, Fransızca’dan Türkçe’ye geçmiş ve anlam daralması, anlam genişlemesi ve başka anlama geçiş gibi özellikler gösteren sözcükler karşılaştırmalı bir yöntemle konuşulan Türkçe içerisinde inceleyeceğiz. Ses değişimleri çözümlenirken Uluslararası Sesbilgisi Abecesi’nin (A.P.I) simgelerine başvuracağız. Zira bu abece sözcüklerin okunuşunu, dolayısıyla bunları oluşturan ünsüzleri ve ünlüleri, ayrıca bunların açık-kapalı tinlerini (les timbres fermé et ouvert) net ve kesin bir şekilde yazılmasına olanak verir. Böylelikle, iki dil (Fransızca-Türkçe) arasındaki söyleyiş benzerliğine ya da farklılığına yol açan nedenleri ayrıntılı bir biçimde açıklayacağız. Dolayısıyla da, bu araştırma, Türkçe’nin söz dağarcığında kendilerine yer edinmiş Fransızca sözcüklerin uğramış oldukları ses ve anlam değişikliklerini ayrıntılı bir biçimde ortaya koyabilecektir.

2. Türk Dilinde Fransızca Sözcükler

Avrupa ile siyasal ve toplumsal ilişkilerin başlaması, yabancı sözcüklerin dilimize girmesine yol açtı. Özellikle Tanzimat döneminden itibaren Fransa ve Türkiye arasındaki ilişkilerin, ekonomik, siyasal ve kültürel açıdan en üst düzeyde olması Fransızca'dan dilimize önemli ölçüde sözcük girişine neden oldu. Günümüzde, bu dilden Türkçe'ye hâlâ yeni sözcük girişlerinin devam ettiğini yapılan güncel araştırmalar (Yazansoy-Derkunt, 1990 ve Kurt, 2002) ortaya koymaktadır. Bu araştırmaların ortak özelliği ses ve anlam değişmelerine dayanmamalarıdır. Bundan dolayı, bu araştırmanın kendi alanında bir ilk olma niteliğinde olduğunu belirtmek yerinde olur.

Tanzimat'tan sonra Avrupa ile düşünce ilişkilerinin artması, çevirilerin çoğalması, sosyal konuların gazete ve dergi sütunlarında yer alması, birçok yeni sözcük ve kavramın Türkçe'ye kolaylıkla geçmesine olanak vermiştir. Bilim ve sanatta olduğu gibi, ticaret ve teknik alanda da kamu ve özel sektör bazında işbirliğinin artması Türkçe'yi son derece etkilemiştir. Özellikle, tekstil ve otomotiv sektörü ele alınırsa kullanılan sözcükler neredeyse tamamıyla Fransızca kavramlardır. Çarpıcı örnek vermek gerekirse, tekstile ilişkin *manşet* (la manchette), otomotiv sektöründe ise, bileşik sözcük olmasına ve söylenişi zor olmasına rağmen *şambel* (la chambre à air) sözcüğüdür. Fransızca'dan Türkçe'ye geçen sözcükler iki biçimde sınıflandırabiliriz:

a-Dilimizde karşılığı bulunan fransızca sözcükler: trotuar (le trottoire), rötar (le retard), mersi (merci), ampul (l'ampule), jurnal (le journal), frijider (le frigidaire), vb. Bu sözcükler Türkçe'de yerli eşanlamlıları varken, bu dile girip kolaylıkla kendilerine yer edinmişlerdir ve günümüzde de hâlâ kullanılmaktadırlar. Léonard Bloomfield'in (1933:145) "dilde eşanlamlı sözcükler yoktur" görüşü, yukarıda verilen örnekler göz önüne alınırsa, geçerli olmadığı anlaşılır.

b- Türkçe'de karşılığı bulunmadığından dolayı, bir kavramı karşılamak üzere alınmış bulunan fransızca sözcükler : ray (le rail), vagon (le wagon), elektrik, (l'électrique) telefon (le téléphone), televizyon (la télévision), vb. Bu sözcüklerin daha ziyade teknik alanda oldukları kolaylıkla söylenebilir.

Bu çalışmanın başında belirlediğimiz nedenlerden dolayı Türkçe'ye giren Fransızca sözcükler, gerek yerli yersiz kullanımlarıyla, gerekse gerçek anlamlarının dışında kullanılarak, ya temel anlamlarını yitirmişler ya da temel anlamlarının yanında yeni anlamlar kazanmışlardır. Bunun sonucunda, sözcük

göndermede bulunduğu kavramdan az ya da çok uzaklaşmış, onunla uzak-yakın ilgisi bulunan, ya da hiç ilgisi bulunmayan yeni bir kavramı anlatır duruma gelmiştir. Bu çalışmanın temel amacı da bu tür sözcükleri incelemektir.

3. Anlam Değişmeleri

Antik çağdan günümüze kadar sözcüklerdeki anlam değişmeleri üzerinde durulmuştur. Örnek vermek gerekirse, beşinci yüzyılda, yunan bilgini Proklos anlam değişmelerinin biçimlerini saptar. D. Aksan (1971:118) anlam değişiminin tanımını şu biçimde yapar : “Bir sözcüğün anlattığı kavramdan az ya da çok uzaklaşması, onunla uzak-yakın ilgisi bulunan yeni bir kavramı yansıtır duruma gelmesidir.”

Anlam değişmesinin türlerine gelince, bunlar üzerinde şimdiye değin pek çok şey söylenmiş ve birbirinden çok farklı sınıflandırmalar yapılmıştır. Konuyu ele alan araştırmacıların neredeyse tamamı kendine göre bir sınıflandırma yapar. Bu farklı sınıflandırmalar içinden, çoğunluğun üzerinde uzlaştığı ve genel olarak da dille ilgili bütün çalışmalarda yer alan, mantık açısından sınıflandırmayı ele alıyoruz. Bu sınıflandırmaya göre, anlam değişmeleri üç grupta toplanır: anlam genişlemesi (élargissement du sens), anlam daralması (restriction du sens), ve başka anlama geçiş (déplacement du sens).

3.1. Anlam Genişlemesi

Anlam genişlemesi, bir varlığın bir türünü ya da bir bölümünü anlatan, başka bir deyişle kullanılış alanları dar olan şeyleri gösteren sözcüklerin, zamanla o varlığın bütün türlerini birden anlatır duruma gelmesi, daha geniş alanlarda kullanılan şeyleri yansıtması biçiminde tanımlanır (Aksan, 1971: 120). Burada temel olan, ilk belirtilen anlamdır; bunun en eski biçiminden hareketle sonradan uğradığı değişiklik ya da değişikliklerin saptanmasıdır. Bu tanımdan hareketle, Türkçe’ye Fransızca’dan geçen sözcüklerin, bu dildeki anlamlarına göre bir genişleme olup olmadığını araştıracağız. Bu bağlamda, anlam genişlemesine uğramış birçok sözcük saptıyoruz. Ancak, hepsini bu araştırma içinde ele almak mümkün olmadığından dolayı, sadece kullanım sıklığı yüksek olanları incelemekle yetineceğiz:

Türkçe	Fransızca	Türkçe	Fransızca
torpil [tɔɾpil]	torpille [tɔɾpij]	jön [ʒœn]	jeune [ʒœ]
vizite [vizite]	visite [vizit]	jübile [ʒybile]	jubilé [ʒybile]
ajans [aʒans]	agence [aʒãs]	kontenjan [kɔntenʒan]	contingent [kɔ̃tɛ̃ʒã]
marşandiz [maɾʃãdiz]	marchandise [maɾʃãdiz]	jurnal [ʒurnãl]	Journal [ʒuɾnal]

Çizelge 1

Fransızca'da “fr.” (ad.) “torpil” (ad.), “savaş gemilerinde su altı silahı olarak kullanılan büyük bomba anlamına gelir” (Saraç, 1981:1399). Türkçe'de bu anlamının yanında, sözcük anlam genişlemesine uğrayarak mecaz anlamda “kayırıcı, arka” anlamlarını kazanır (*Bu iş için bakanlıkta bir torpil bulabilirim*). Sözcüğün son seslemdeki ötümlü daralma ünsüzü [j], Türkçe söyleyişte ötümlü yan ünsüz [l] ye dönüşür.

“Jön (ad. s.)” “fr. (s.)” sözcüğü Fransızca'da sıfat olarak genç, toy deneyimsiz, küçük anlamlarında kullanılmakta. Oysaki Türkçe'de bu anlamlarla birlikte “önemli rollerde oynayan genç oyuncu” anlamıyla da kullanılır. Öte yandan, Türkçe'de hem isim, hem de sıfat olarak kullanılır. Sözcüğün son sesleminde bulunan geniz ünlüsü [œ]’nün yerini yuvarlak açık ünlü ve ötümlü geniz ünsüzü [œn] alır. Gerçekte bu durum, Türkçe'nin ses dizgesinde geniz ünlülerinin yer almamasından kaynaklanır. Türkçe'ye geçen Fransızca sözcüklerin seslendirilişinde, geniz ünlüleri aşağıdaki gibi seslendirilir :

Fransızca geniz ünlüleri	⇒	Türkçe'de söylenme biçimleri
[œ̃]	⇒	[œn]
[ɑ̃]	⇒	[ɑn]
[ɔ̃]	⇒	[ɔn]
[ɛ̃]	⇒	[ɛn]

Çizelge 2

Fransızca'daki ünlüler ses dizgesinin en önemli özelliği, sekiz ağız ünlüsünün yanında, dört geniz ünlüsünün de bulunmasıdır. Bu nedenle, Fransızca, Türkçe'den olduğu gibi İngilizce, Almanca, İspanyolca gibi dillerden de ayrılır.

Yukarıda incelediğimiz sözcükte saptadığımız söyleyiş yanlış, Fransızca'dan Türkçe'ye geçen sözcüklerin söylenişinde en sık karşılaşılanlardan biridir. Araştırmanın ilerleyen bölümlerinde bu sözcüktekiyle tam bir benzerlik gösteren hatayla karşılaşıldığında, tekrarı önlemek için bir açıklama yapılmayacak, sadece hatanın türü belirtilecektir.

Türkçe "vizite" [vizite] (ad.), "fr. visite" [vizit] (ad.) den gelir (Eyüboğlu, 1988:711). Fransızca'da gidip görme, ziyaret etme, hekimin hastaları ziyaret etmesi anlamlarına gelir. Türkçe'de bu anlamlara ek olarak "bir muayene için doktora ödenen ücret anlamında da kullanılır, örneğin, *senin gittiğin doktorun vizitesi ne kadar ?* sözcesinde olduğu gibi.

Fransızca'da "jubilé [ʒybile] (ad.)", "tr. jübile" [ʒybile] (ad.), "ellinci yıl dönümü (*Evliliğinin ellinci yıl dönümünü kutladı.*), papazın kimi durumlarda katoliklerin günahlarını bağışlaması"(Saraç,1985:796) anlamında kullanılır. Türkçe'de bu sözcük anlam genişlemesine uğrayarak, bir meslekte uzun bir süre başarılı olarak çalışanlar için düzenlenen veda töreni anlamında da kullanılmaktadır, *Futbolcu Bülent Korkmaz jübilesini 2005 yılında yapmayı düşünüyor*, örneğindeki gibi.

Fransızca'da "fr. agence" [aʒãs] (ad.) "tr. ajans" [aʒans] (ad.), acente, ajans, şube, bölüm, bir ticari kuruluşu tanıtan, onunla ilgili bilgi veren kurum

anlamlarına gelir. Türkçe'de yukarıdaki anlamlarının yanı sıra, Fransızca'da bulunmayan, haber anlamını kazanır. Bu duruma “*Akşam ajansları dinleyeceğim*” örneği verilebilir. “haber” anlamının, konuşma dilinde daha ziyade orta yaşın üzerindeki konuşucular tarafından kullanıldığını söylemek yanlış olmaz.

Fransızca'da “fr. *marchandise* [maʁʃãdiʒ] (ad.)” “tr. *marşandiz*” [maʁʃãdiʒ] (ad.), tecim eşyası, mal anlamlarında kullanılır. Türkçe'de ise bu anlamlarının yanında, anlam genişlemesine uğrayarak, sadece cevher ve yük taşıyan treni belirtir. Bu sözcüğün Fransızca söylenişinde yumuşak art damak ünsüzü olan [R], Türkçe'de çarpmalı [r] biçiminde söylenir. Zira, Türkçe'de bulunan çarpmalı “r” nin Fransızca'dakine benzer bir söylenişi yoktur. Fransızca'da bu ses, dil sırtının küçük dile doğru hafif bir sürtünmesiyle çıkarılır. Ölçünlü (standart) Fransızca'da “r” nin diğer üç değişkesiyle karşılaştırıldığında en yaygın olanıdır. Örneğin bu değişkelerden, tek çarpmalı “r”, dil ucunun dış etlerine çarpmasıyla çıkarılır, Fransızca'nın bazı lehçelerinde, Québec ve Montréal'da hâlâ kullanılır. Bu aşamada, araştırmanın ilerleyen bölümlerinde [R]' nin [r]' ye dönüşmesi gibi bir söyleyiş yanlışıyla karşılaşıldığında, tekrarı önlemek için, bu yanlışla ilgili bir açıklama yapılmayacaktır.

Fransızca'da “contingent [kõtẽ̃ʒã] (ad.)”, “tr. *kontenjan*” [kõtẽ̃ʒã] (ad.)”, bir alma ya da verme işleminde belirlenen pay, kendisine düşen pay, katkı (örnek, *Ulusal bir davaya katkıda bulunmak*), askerlik terimi olarak kura” anlamlarında kullanılır. Bu sözcük, yukarıdaki anlamlarının dışında Türkçe'de farklı bir anlam daha kazanır : “Bir kuruluşun veya bir kimsenin seçip almakla yararlanabileceği ölçü, sayı”. Bu duruma şu örnek verilebilir: *Özel öğrenci kontenjanı bu yıl artırıldı.*

Aynı sözcüğü sesbilim açısından ele alırsak, birinci, ikinci ve üçüncü seslemede bulunan [ɔ̃, ẽ̃ ve ã] sesleri, Türkçe söylenişlerinde sırasıyla [ɔn, ẽn ve an]'a dönüşürler.

“Jurnal” [ʒurnal], (ad.) “fr. *journal*” [ʒuʁnal] (ad.) sözcüğü Fransızca'da, günlük, dergi ve gazete” anlamlarına gelir. Buna karşın, Türkçe'de Fransızca'daki anlamının yanında, başka anlamlar kazanır: Biriyile ilgili olarak, kişinin bilgisi olmaksızın, yetkililere verilen kötüleme yazısı. Bunun dışında, birini bir kuruma ihbar etmek anlamına gelen “jurnallemek” eylemi ve bu eylemi gerçekleştiren kişiyi belirtmede kullanılan “jurnalci” türetilmiştir.

3.2. Anlam Daralması

Bir sözcüğün eskiden anlattığı şeyin, bir türünü anlatır duruma gelmesidir (Aksan 1971:119). Bazı dilbilimciler bu olayı genel bir anlamdan özel bir anlama geçiş olarak nitelendirir (Vendryes,1921:235). Sözcüğün ilk anlamına göre anlamında bir daralma söz konusudur. Bu bağlamda, Fransızca'dan Türkçe'ye geçmiş ve anlam daralmasına uğramış sözcükleri inceleyeceğiz. Yaptığımız araştırmalar sonucunda Türkçe'de anlam daralmasına uğramış bir çok Fransızca sözcüğün olduğunu saptıyoruz. Ama, bunların tamamını burada vermek olanağı bulunmadığından dolayı, kullanım sıklığı (fréquence) yüksek olanları incelemeyi yeğliyoruz :

Türkçe		Fransızca		Türkçe		Fransızca
dublör	←	doublure		ajan	←	l'agent
[dublœr]		[dublyR]		[aʒan]		[aʒã]
"espri"	←	l'esprit		kloş	←	la cloche
[Espri]		[EspRi]		[kiloʃ]		[kloʃ]
sosyete	←	la société		avans	←	avance
[sɔsjete]		[sɔsjete]		[avɑ̃s]		[avɑ̃s]
bidon	←	le bidon		baro	←	le barreau
[bidɔ̃n]		[bidɔ̃]		[baro]		[baro]
burjuva	←	Le bourgeois		tayyör	←	le tailleur
[burʒuva]		[buʒwa]		[tajjœr]		[tajœR]
garnitür	←	la garniture		deplasman	←	le déplacement
[garnityr]		[garRnityR]		[deplasman]		[deplasmã]
bagaj	←	le bagage		piyes	←	la pièce
[bagaʒ]		[bagaʒ]		[pijɛs]		[pjɛs]
rövü	←	la revue		"tuş"	←	la touche
[røvy]		[R(ə)vy]		[tuʃ]		[tuʃ]

Çizelge 3

Fransızca'da, “astar (*Bu elbisenin astarı ipektendir*), sinema ve tiyatrodaki yedek oyuncu gibi iki farklı anlamda kullanılan “fr. doublure [dublyR] (ad.)” sözcüğü Türkçe'ye “dublör [dublœr] (ad.)” biçiminde geçmiştir. Türkçe'de sadece ikinci anlamda, yani gerçek aktörün yerine geçen ve onun yapması gereken tehlikeli rolleri oynamaktan çekinmeyen ve onun yerine o rolü gerçekleştiren yedek oyuncu anlamında kullanılır. Bu sözcük Türkçe'de ses değişimine de uğramıştır: ikinci seslemde yer alan [y] ağız ünlüsü [œ]’ye dönüşmüştür. Bu durumda, bu sözcük Fransızca'nın söz dağarcığında yer alan ve sınıfta kalan öğrenci anlamına gelen “doubleur” sözcüğüyle karıştırılabilir.

“Fransızca'da “fr. bagage [bagaʒ] (ad.)”, tr. bagaj [bagaʒ] (ad.)” sözcüğünün iki farklı kullanımı vardır : Birincisi yolcu eşyası, bavul, çanta anlamında, ikincisi ise, bilgi dağarcığı (*Siyasette, önemli bir bilgi dağarcığına sahip*) anlamıdır. Buna karşın, Türkçe'de bu sözcük “bilgi dağarcığı” anlamını yitirerek sadece birinci anlamda kullanılmaktadır.

Fransızca'da esprit [ɛspʁi] (ad.)”, “fr. sözcüğü “düşünme biçimi, kafa (*Kafan nerede ?*), anlık, zihin, kafalı adam (*Meclisin en kafalularından biri*), genel eğilim, genel anlayış (*Yüzyılın genel eğilimi, genel anlayışı*), öz, erek, asıl amaç,” anlamlarında kullanılmaktadır. Buna karşılık, Türkçe'de “espri (ad.)” sözcüğü, sadece iki anlamda kullanılmaktadır: Birincisi “ince, anlamlı, düşündürücü ve şakalı söz (*İyi bir espri yaptı*); ikincisi ise, yazıda, resimde sözde ve davranışta ince, derin anlam, bir şeyin özü” (*Romanın esprisini iyi anlamak gerekir*). Bunun dışında, Türkçe'de bu sözcükten şaka yapan anlamına gelen “esprili” (*Esprili bir öğretmen*) sıfatı türetilmiştir. Bu sıfatın konuşma dilinde kullanıldığını belirtmek yerinde olur.

Türkçe'de bu sözcüğün [espri] biçiminde söylenmesi, ikinci seslemde ünlüsel içtüremeye (épenhèse vocalique) neden olur. Temelde bu durum, Türkçe'de sözcük içinde arka arkaya gelen iki ünsüzün birlikte söylenememesinden kaynaklanır. Yukarıdaki sözcükteki içtüremeyi aşağıdaki gibi gösterebiliriz:

kapanma ünsüzü [p] + yuvarlak kapalı ünlü [i] + çapmalı titreşimsiz ünsüz [r]

Fransızca'da “revue [Rəvy] (ad.)”, “tr. rövu [røvy] (ad.)”, “gözden geçirme (*Belgelerin gözden geçirilmesi*), denetleme, dergi ve sahnede gösteri”

gibi anlamlara gelirken, Türkçe’de anlam daralmasına uğrayarak sadece “zengin dans oyunlarından oluşmuş sahne gösterisi” anlamında kullanılmaktadır.

Bu sözcük Türkçe’de seslendirildiğinde, birinci seslemdeki “kaypak e” ([ə] caduc), kapalı [ø] ünlüsüne dönüşür. Zira Türkçe’nin ünlü dizgesinde “kaypak e” bulunmaz. A. Martinet’ye (1969:209) göre “kaypak” [ə], üzerinde aksan bulunmayan, ne [ɛ], ne [a], ne de [e] biçiminde söylenmeyen bir ünlüdür. Ölçünlü (standart) Fransızca’da genellikle, bu sesin, [œ] ünlüsüne yakın bir ses olduğu, ünlü gruplaşmasında “yağlayıcı bir ses” (lubrifiant phonique) olarak işlev gördüğü, dolayısıyla da sesbilimsel bir değeri olmadığı kabul edilir. Bununla birlikte, sesbilimciler arasında, bu sesin sesbilimsel konumu hakkında bir uzlaşmaya varılmaz. Örneğin, A. Borrell, (1975:78) Güneyde konuşulan Fransızca üzerine yapmış olduğu sormacalarda, bu sesin sesbilimsel bir değer taşıyabileceğini aşağıdaki örneği vererek ispatlar : laque/lac [lakə]/[lak].

Fransızca’da “barreau [bɑRo] (ad.)”, “tr. baro [bɑro] (ad.)”, “küçük çubuk, parmaklık, yargı salonunda avukatlara ayrılan yer ve meslek kuruluşu” olmak üzere toplam beş anlamı vardır. Buna karşın, Türkçe’de anlam daralmasına uğrayarak sadece tek bir anlama karşılık gelmektedir: Bir şehir veya bölge avukatlarının bağlı oldukları meslek kuruluşu (*İstanbul barosu*).

“Sosyete” [sɔsjete] “fr. société [sɔsjete] (ad.)” “Fransızca’da “toplum (*Çoğulcu toplum, ilkel toplum*), topluluk (*Yazarlar topluluğu*) veya halk, dernek (*Gizli dernek, yardımseverler derneği*), ortaklık, şirket (*Anonim şirket*), ve seçkin insanlar topluluğu” anlamlarında kullanılır. Bu yedi anlamdan sadece biri “seçkin insanlar topluluğu” Türkçe’de sıklıkla kullanılır. Fransızca’da bu anlamı karşılayan “B.C.B.G.” [besebeʒe] veya “la jet société” sözcükleridir ve Fransızca’da aristokrat ve burjuva kesimini anlatmakta kullanılırlar.

Fransızca’da “agent [aʒɑ̃] (ad.)”, “tr. ajan [aʒan] (ad.), etken, görevli, polis memuru, casus anlamlarında, Türkçe’de ise ilk dört anlamını yitirerek, “*Her devletin ajanı, her zaman kendisine çalışmaz*” örneğinde olduğu gibi sadece “casus” anlamında kullanılır.

Türkçe’deki “tayıör [tɑjɔer] (ad.)”, Fransızca “tailleur, [tɑjœR] (ad.)” den gelir. Bu dilde, “terzi, yontma (*mermer ve taş yontucu*) ya da budama işçisi, bağ budayan işçi, kadın giysisi” anlamları vardır. Buna karşın, Türkçe’de sadece ceket ve etekten oluşan kadın giysisine verilen addır. Ayrıca, bu sözcüğün söylenişinde, birinci seslemde ünsüz gruplaşması oluşur. Bu durumu

şu biçimde gösterebiliriz : ötümlü yarı ünsüz [j]+ ötümlü yarı ünsüz [j]. Türkçe'de sıklıkla kullanılan “tuş [tuʃ] (ad.)”sözcüğü, Fransızca “touche [tuʃ] (ad.)” dan gelir. Her iki dilde de, hesap makinesi, telefon, daktilo ve bilgisayar klavyesi üzerinde bulunan harf, rakam veya bir şekli temsil eden ve parmakla vurulan düğmelerden her biri, ressamlıkta fırçadaki boyanın tuvale tatbik edilmiş biçimi; eskrimde, eldeki silahın kurallara uygun olarak rakibin üzerine değmesi anlamlarına gelir. Bunların yanında, Türkçe'de ata sporu olan güreşte, rakibin iki omzunu birden yere getirmek ve bu durumda üç saniye tutmak suretiyle elde edilen galibiyet anlamını ifade eder. Bu sözcük, Türkçe'ye geçerken Fransızca'da sahip olduğu, üslup, biçem, taç (*Top taca çıktı*), değme, dokunma, anlamlarını yitirir.

Türkçe'deki “bidon [bidon]” (ad. s.) sözcüğü Fransızca'da “bidon” [bidõ] (ad.) dan gelir. Fransızca'da aşağı yukarı beş litrelik kova, matara, halk dilinde karın ve işkembe (*İşkembeyi doldurmak*), sıfat olarak da uyduruk, uydurma (*Uyduruk bir suikast*), yapmacık, kötü, niteliksiz olmak üzere birçok farklı anlamları vardır. Oysaki, Türkçe'de bu anlamlardan yalnızca birinci anlamda kullanılmaktadır: Sıvı maddeleri taşımaya yarayan, plastik veya başka bir maddeden yapılmış kap.

Deplasman [dɛplasmɑn] (ad.) sözcüğü, Fransızca déplacement [dɛplasmɑ̃] (ad.) dan gelir. Fransızca'da, “yer değiştirme (*Havanın yer değiştirmesi*), görevini değiştirme, yolculuk, yola çıkma, kayma”, (*Anlam kayması*) olmak üzere toplam beş değişik anlamda kullanılır. Oysaki, Türkçe'de sadece tek bir anlamı vardır: Futbol takımlarının kendi şehirleri dışında maç yapmaya gitmesi, ya da takımın kendi sahası dışındaki rakip takımın sahasında maç yapmasıdır (*A milli takımımız Hollanda maçını deplasmanda oynayacak*).

Fransızca'da “bourgeois [buʁʒwa] (ad. s.)” “tr. burjuva” [burʒuva] (ad. s.)” isim olarak, kentli, halk dilinde, eş; sıfat olarak ise kentli veya kentli yaşamına ilişkin, tutucu, iyi ve sade anlamlarına gelir. Buna karşın, Türkçe'de anlam daralmasına uğrayarak orta sınıfta yer alan bireyleri belirtmek için başvurulan sıfattır. Aynı zamanda, sözcüğün söylenişi de değişikliğe uğrar: Türkçe'nin ses dizgesinde [w] yarı ünsüzü bulunmadığından dolayı, ikinci seslemdeki [wa], [uva] biçiminde söylenir. Türkçe'de bir yarı ünsüz [j], Fransızca'nın ses dizgesinde ise üç yarı ünsüz bulunur: [w], [j], [ɥ]. Bu ünsüzler her zaman bir ünlü önünde bulunurlar ve bu ünlünün yardımıyla söylenebilirler. Bu yüzden, F. Carton (1974:62) bu sesleri “geçiş sesleri” olarak adlandırır.

“Avans [avɑns] (ad.)”, “fr. avance [avɑ̃s] (ad.)” sözcüğü, Fransızca’daki “bina çıkıntısı, ilerleme (*Ordunun ilerlemesi devam ediyor*), ilerilik, ilerde olma, erken gelme, alacağına sayılmak üzere önceden verilen bir miktar para” anlamlarını Türkçe’de yitirerek, alacağına sayılmak üzere peşin ödenen ücret (*Kredi kartı borcumu ödemek için bu ay, patronumdan avans aldım*) anlamında kullanılmaktadır. Diğer anlamı ise, otomotiv sektöründe, araba motorunun rölantide çalışma devir sayısını belirtmede kullanılır. (*Usta -Beyefendi, arabanızın avansı çok yüksekti, biraz düşürdüm.*)

“Kiloş” [kilɔʃ] (ad.)”, “fr. cloche [kloʃ] (ad. s.)” Fransızca’da “çan, çan biçiminde kadın şapkası; halk dilinde, beceriksiz adam, serseri takımı” anlamları vardır. Fransızca’da hem sıfat hem de ad olarak kullanımları olmasına rağmen Türkçe’de sadece sıfat işlevi vardır ve “alt tarafı çan biçiminde genişleyen etek biçimini belirtmeye yarar (*Geçen yıl kiloş etekler modaydı, bu sene ise mini etekler*).

Öte taraftan, bu sözcüğün söylenişinde de bir değişme söz konusudur: Türkçe’ sözcüklerde ilk seslemde arka arkaya gelen iki ünsüzün seslendirilmesindeki güçlük, “kiloş” sözcüğünün ilk sesleminde bulunan [k] ve [l] ünsüzün arasına [i] ünlüsünün girmesine yol açar. Bu durum sesbilimde ünlüsel içtüreme (épenthese) olarak adlandırılır ve aşağıdaki gibi gösterebilir :

patlamalı ötümsüz ünsüz [k]+düz kapalı ünlü [i]+ötümlü yan ünsüz [l].

Türkçe’deki “piyes [pijɛs] (ad.)”, “fr. pièce [pjɛs] (ad.)”, Fransızca’daki “parça (*Makinenin parçaları, bardak parçalar halinde kırıldı*), yama (*Bir cekete ya da lastiğe yama yapmak*), oda, para, belge (*Kimlik belgesini kaybettim*), tiyatro oyunu, yazın ya da müzik yapıtı” gibi anlamlarından sadece “tiyatro oyunu” anlamıyla Türkçe’de kullanılır. Bu sözcük, Türkçe’de söylenirken, ilk seslemde [p]’den sonra düz kapalı ünlü olan [i] eklenir. Bu söyleyiş değişikliği Türkçe’nin ses dizgesinde [j] yarı ünsüzünün bulunmamasından ileri gelir.

Garnitür [gɑrnityr] (ad.)”, “fr. garniture” [gaRnityR] (ad.)” Fransızca’da “süs, (*Elbisenin süsleri*), kaplama (*Saati altın kaplama*) ve yemeklerin yanına konan yeşillik” anlamları vardır.” Bu dört kullanımdan yalnızca en sonucusu, Fransızca’da en az kullanılanı Türkçe’de en yaygın

olanıdır. Temel Fransızca'nın kullanımına yönelik sormacalarda bu sözcüğe yer verilmemesi bu sözcüğün çok az kullanıldığının bir göstergesidir (Gougenheim, 1967: 169).

2.3-Başka Anlama Geçiş

Sözcüğün eskiden yansıttığı kavramdan ayrı, yeni bir kavramı yansıtır duruma gelmesidir. Bu özelliğiyle “başka anlama geçiş”, daha önce incelediğimiz iki türlü anlam değişiminden, anlam değişmesi adına en uygun düşündür denilebilir. Bir sözcüğün, bir anlamdan başka bir anlama geçişi çeşitli nedenlere bağlanır. Bu değişimlere her dilde rastlamak olasıdır. Bu tanım daha ziyade bir dilin içindeki sözcüklerin yaşamındaki artsüremli boyutu ilgilendirir. Biz ise bu araştırmanın başında da belirttiğimiz gibi, bir Fransızca sözcüğün Türkçe'ye geçtikten sonraki yaşamında başka bir anlama geçip geçmediğini inceliyoruz. Bu bağlamda, Türkçe'ye Fransızca'dan geçmiş birçok sözcüğün başka anlamda kullanıldığını saptıyoruz. Ama, bu çalışmada aşağıdaki tabloda bulunan sözcükleri incelemekle yetineceğiz :

Türkçe	Fransızca	Türkçe	Fransızca
tapon ⇐ [tapɔn]	tapon [tapɔ̃]	apartman ⇐ [apaRtmɑn]	appartement [apaRtəmɑ̃]
şanjman ⇐ [ʃɑnʒmɑn]	changement [ʃɑnʒmɑ̃n]	ekstra ⇐ [ɛkstɛra]	extra [ɛkstRa]
tüyo ⇐ [tyjo]	tuyau [tyjo]	panjur ⇐ [panʒur]	abat-jour [ɛkstRa]
eşofman ⇐ [ɛʃɔfman]	échauffement [ɛʃɔfmɑ̃]	konpartman ⇐ [kɔmpartmɑn]	compartiment [kɔ̃paRtmɑ̃]

Çizelge 4

Tapon [tapɔn] (ad. s.), “fr. tapon [tapɔ̃] (ad.)”, Fransızca’da “bez tıkaç, bez yumağı, buruşuk çamaşır” anlamlarına gelmektedir. Bu sözcük Fransızca’da isim olarak kullanılırken, Türkçe’de sifata dönüşür ve

Fransızca'daki anlamlarının dışında başka anlamlara denk gelir : niteliği düşük, eski, elde kalmış, modası geçmiş, satılmayan defolu malların tanımlanmasında kullanılır (*Tapon malların, revaçta olan mallara göre fiyatları çok düşüktür*)

Tüyo [tyjo] (ad.), “fr. tuyau [tyjo] (ad.)”, Fransızca'da “gaz, su ya da herhangi bir maddeyi taşımaya yarayan boru, künk; kolalı çamaşırlarda ütiyle yapılan kıvrım, mecaz olarak ise ipucu” (*İpucu elde etmek, elinde bir ipucu olmak,*) anlamlarına gelir. Türkçe'de ise başkasından yardım görme, olmuş ya da olacak olan herhangi bir şey hakkında, bir kaynaktan önceden alınan ve son derece sınırlı sayıda insanın ulaştığı bilgi, ve özellikle de at yarışlarında, yarışmayı kazanma şansı yüksek atlar hakkında önceden bilgi sahibi olma; borsada ise, değeri yükselebilecek hisse senetlerine ilişkin önceden haber elde etme anlamları vardır.

“Şanzıman”ın Türkçe sözlükte “şanjman” olarak yazılır, ama konuşulan Türkçe'de bu sözcük tamamıyla farklı bir biçimde, [ʃanʒəmɑn] biçiminde söylenir. Gerçekte, Fransızca “changement [ʃɑ̃ʒmɑ̃] (ad.) dan gelir, bu dilde değiştirme (*Adres değişikliği*), değişiklik, değişim (*Kabine değişikliği geçen hafta yapıldı*) anlamları vardır. Türkçe'de ise, tamamıyla farklı bir anlamı yansıtır duruma gelir : Motorlu taşıtlarda hız değiştirmek için, motorun yükünü azaltarak arabanın hareket etmesini sağlayan dişliler topluluğu, dişli kutusu (*Şanzımandaki arza, bana pahalıya mal oldu*) anlamındadır. Fransızca'da şanzıman anlamının tam karşılığını veren “boite de vitesse” sözcüğüdür, Türkçe'ye vites kutusu olarak çevrilebilir.

Öte taraftan bu sözcük büyük bir ses değişimine de uğrar: İkinci seslemede bulunan ötümlü daralma ünsüzü olan [ʒ]'nin arkasına düz kapalı ünlü olan [ɑ] eklenerek söylenir. Bu da sözcüğün Fransızca'daki söylenişinden oldukça farklılaşmasına neden olur .

Appartman [apɑrtmɑn] (ad.), “fr. appartement [apɑrtəmɑ̃] (ad.)”, Fransızca'da birkaç kattan oluşan binada her bir daireye verilen isimdir. Türkçe'de ise, birkaç katlı ve her katında birkaç daire bulunan yapının bütünü adlandırmak için kullanılır. Fransız dilinde “immeuble” Türkçe'deki apartman sözcüğünün tam karşılığıdır.

Bu sözcüğün söylenişinde de bir değişiklik meydana gelir: Fransızca'daki [apɑrtəmɑ̃] sözcüğünün üçüncü sesleminde bulunan “kaypak [ə]”, sözcüğün Türkçe'deki seslendirilişinde düşer. Zira bu ses Türkçe'nin ses dizgesinde yoktur.

Ekstra [ɛkstɛra] (s.), “fr. extra [ɛkstRa] (ad.)”, Fransızca’da isim olarak kullanılır. Mönünün dışında yenilen yemek (*Konuklarını karşılamak için bir ekstra hazırlattı*) mesai, geçici bir süre için alınan yardımcı anlamlarına gelir. Buna karşın, Türkçe’de bu sözcük sıfat olarak, en iyi, en üstün, nitelikli (*Ekstra un*), tarife dışında (*Ekstra yatak ücreti almadılar*) anlamlarını belirtir. Bu sözcükte de, ikinci seslemde düz kapalı ünlü olan [ɛ]’nin yol açtığı bir içtüreme söz konusudur. Bu ünlü türemesi konuşma diline özgüdür.

Fransızca’da “échauffement [ɛʃɔfmɑ̃] (ad.)”, tr. “eşofman [ɛʃɔfma] (ad.)”, ısınma (*Toprağın ısınması*), vücutta ateşlenme, mecaz anlamda, yüksek heyecan anlamlarına gelirken, Türkçe’de tamamıyla farklı bir anlamı yansıtır: Spor çalışmalarında veya rahat hareket etmek amacıyla giyilen pamuklu, alt ve üstten oluşan giysi (*Kaptan -Yarınki antrenman için eşofmanlarınızı getirmeyi unutmayın !*)

Fransızca’daki “compartiment [kɔ̃paRtımɑ̃] (ad.)”, tr. kompartıman [kɔmpɑrtımɑn] (ad.), “bir işte adı söylenmeyen kişi, çekmece gözü, bölme” (*Vagonun bölmeleri küçüktü*) anlamlarına gelir. Bu sözcük, Fransızca’daki ilk iki anlamını yitirerek Türkçe’de yalnızca son anlamda kullanılır. Bunun dışında, üçüncü seslemde [t] ünsüzünün arkasına düz kapalı ünlü olan [ɛ]’nin eklenmesiyle bir içtüreme (épenhèse) oluşur.

Türkçe’deki “panjur [panʒur] (ad.)”, Fransızca “abat-jour [abaʒu:R] (ad.)” sözcüğünden gelir. Bu sözcük, Fransızca’da “ışık kesen, ışık siperi, güneş siperi, tente ve “içeriye aydınlatmak için bir duvara yanlamasına açılan pencere” (Rey, 1991:2). anlamlarına gelir; Türkçe’de ise, ışık kesen, gerektiğinde güneşi veya rüzgarı önlemeye, ışığı azaltmaya yarayan, açılır, kapanır, dar ve yatay tahtalardan, plastikten veya metal gereçlerden yapılmış, pencerenin iki yanına takılan kapatma kanadı” anlamıyla kullanılmaktadır. Fransızca’da ise, bu anlamı karşılamak için “volet” sözcüğü kullanılır.

4. Sonuç

Sürdürmüş olduğumuz ayrıntılı kaynakça çalışmalarında, Fransızca’dan Türkçe’ye geçen sözcüklerdeki anlam değişmelerini konu edinen incelemelerin neredeyse hiç olmadığını saptadık. Kaldı ki, bu alanı dolaylı ya da dolaysız biçimde ilgilendiren çalışmalarda yok denecek kadar az ve oldukça eskiye dayanmaktadırlar. Bu araştırmanın ortaya koyduğu gibi zaman içerisinde Türkçe’ye Fransızca’da geçen sözcüklerde, anlam daralması, anlam genişlemesi

ve başka anlama geçiş biçiminde olmak üzere üç tür anlam değişmesi olmuştur. Bunun yanında, sürdürdüğümüz Fransızca'dan Türkçe'ye geçen sözcüklerin ayrıntılı incelenmesi sonucunda anlam değişimine uğrayan sözcüklerin oldukça fazla olduğunu saptadık. Ancak, bu çalışma kapsamında, sadece kullanım sıklığı fazla olan sözcükleri ele aldık ve bunları ses ve anlam değişimleri açısından ayrıntılı bir biçimde inceledik. İncelediğimiz sözcüklerdeki ses değişmelerinin nedenleri de betimleyici bir yöntemle ortaya koymaya çalıştık. Özetle, bu araştırmada gerek konuşulan gerekse yazılı Türkçe'de varlığını sürdüren fransızca sözcüklerin yaşamları boyunca uğradıkları değişikliklerin araştırılmasını amaçladık. Buda, kuşkusuz bu sözcüklerin Fransızca'daki anlamlarına göre, Türkçe'de nasıl bir değişime uğradıklarını ortaya koymaktadır.

Her ne kadar bu araştırma öğretimsel amaçlı olmasa da, Fransızca'nın öğretimi sırasında, Türkçe'ye Fransızca'dan geçmiş bulunan çok sayıda Fransızca sözcüğün asıl anlamlarıyla değil de, Türkçe'deki anlamıyla kullanılabilecekleri ve bu dilin ses yapısına göre seslendirilecekleri göz önüne alınırsa, bu araştırma Fransızca'nın öğretiminde ve bu dilden Türkçe'ye yapılan çevirilerde karşılaşılan bazı anlam karışıklıklarının en az düzeye indirilmesine ve bu sözcüklerdeki ses değişmelerinin ortaya konulmasıyla da olası söyleyiş yanlışlarının düzeltilmesine önemli ölçüde katkıda bulunabilir.

Kaynakça

- Aksan D. *Türk anlam bilimine giriş, anlam değişmeleri*, I. TDAY Belleten., 1965.
- Aksan D. *Anlambilimi ve Türk anlam bilimi (Ana çizgileriyle)*, DTCF, sayı: 217, 1971.
- Aksoy Ö. A. *Gelişen ve özleşen dilimiz*, TDK, 1975.
- Aksoy Ö. A. *Dil yanlışları*, Adam yayımları, 1991.
- Arrivé, M. Cadet F., Galmiche M. (), *Grammaire d'aujourd'hui, guide alphabétique de linguistique française*, Flammarion, 1986.
- Bloomfield, L. *Language*, New York, Reinard and Winston, 1933.
- Başkan Ö. Dilde anlam halkaları, *Yeni insan*, sayı: 64, 1968, 14-15.
- Borrell A. *Enquête sur la phonologie du français parlé à Toulouse*, yayımlanmamış doktora tezi, Université de Toulouse le Mirail. 1975.
- Carton, F., *Introduction à la phonétique du français*, Bordas, 1974, Paris.

- Dino G. L'influence française sur la langue turque dans la seconde moitié du XIX ème siècle, *Revue de la littérature comparée*, sayı: 34, 1960, 561-567.
- Eren H. ve diğ. *Türkçe sözlük*, TDK, 1988, Ankara.
- Eyüboğlu İ. Z. *Türk dilinin etimoloji sözlüğü*, Sosyal yayınlar, 1991, İstanbul.
- Gencan T. N. *Dilbilgisi*, TDK, 1979, Ankara.
- Gougenheim G., Rivenc P., Michéa R., Sauvageaut A. *l'Elaboration du français fondamental (1er degré), Etude sur l'établissement d'un vocabulaire et d'une grammaire de base*, Didier, 1967, Paris.
- Greimas A.-J. *Sémantique structurale, recherche de méthode*, Larousse, 1966, Paris.
- Grünberg T. *Anlam kavramı Üzerine bir deneme*, 1970, Ankara.
- Guiraud P. *Anlambilim*, çev., B. Vardar, Gelişim yayınları, 1975, İstanbul.
- Gumperz J.J. *Language and social identity*, Cambrige University presse, 1982.
- Hatipoğlu V. *Türkçe'nin sözdizimi*, DTCF yayınları, 1982, Ankara.
- İmer K. *Dilde gelişme ve sadeleşme açısından Türk dil devrimi*, 1976, Ankara.
- Karamanhoğlu A.F. Kelimedede mâna değişikliği, *Türk kültürü*, sayı. 66, 1968, 364-366.
- Kıran, A.E. Dilbilim göstergebilim ilişkileri ve göstergebilim, *Dilbilim Araştırmaları* 88-89, 1991, Ankara.
- Kıran A.E., Kıran Z. *Dilbilime giriş*, Seçkin, ikinci baskı, 2002, Ankara,
- Kocaman A. Anlambilimin sorunları, *Dilbilim Araştırmaları*, 87-92, 1992, Ankara.
- Kurt M. *Fransızca'dan Türkçe'ye geçen kelimeler sözlüğü*, 2003, yayımlanmamış sözlük.
- Lyons J. *Kuramsal dilbilime giriş*, çev., A. Kocaman, TDK, 1983, Ankara.
- Martinet A. *Eléments de linguistique générale, 4. baskı (1996)*, A. Colin, 1970, Paris.
- Martinet A. *Le Français sans fard*, Puf, 1969, Paris.
- Meillet A. *Comment les mots changent de sens*, : Année sociologique, 1905-1906, Paris.
- Olgun I. Dilimize geçen bazı kelimelerin asılları üstüne bir inceleme, *Bağ dergisi*, sayı: 13, 1942, 7-8.
- Oral et écrit dans le Monde Turco-ottoman, *Revue du Monde musulman et de la Méditerranée*, *Edisud*, sayı:75-76, 1996.
- Özön M.N. *Türkçe-yabancı kelimeler sözlüğü*, İnkılâp Kitabevi, 1962, İstanbul.
- Robert, P. ve diğ. *Micro robert, dictionnaire du français primordial*, 1984, Paris.
- Rey A., Rey-debové J. *Petit Robert, Dictionnaire de la langue française*, 1991, Paris.

- Saadet, Ç. Anlam değişmeleri, *Milletlerarası Türkoloji kongreleri*, sayı:6, 1979.
- Sapir E. Diller arası sözcük aktarımı, *Yazko*, çev., Y. Çekirge, sayı: 10, 1968.
- Saraç T. *Büyük Fransızca-Türkçe sözlük*, (*Grand Dictionnaire Français-Turc*), Adam yayınları, 1985, İstanbul.
- Sığirci İ. Terimbilimde tekanamlılık sorunu, *Dil dergisi*, sayı 95, 2000, 19-23.
- Stern G. (), *Meaning and change of meaning*, *Whit special reference to the english language*, Göteborg, 1931.
- Ullmann. T. *Précis de sémantique française*, Berne, 1969.
- Vardar B. *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*, 2. baskı, Abc Kitabevi, 1998, İstanbul.
- Yazansoy Derkunt, Ü. *Problèmes de traduction entre le français et le turc*, M. Béchadé Hervé yönetiminde yayımlanmamış doktora tezi, Université de Paris IV. 1990.